

مختصری از زندگینامه شهید سرلشکر منصور ستاری (۱۳۲۷-۱۳۷۳) به مناسبت بیست و یکمین سالگرد شهادت این شهید بزرگوار

برابر اظهار نظر کارشناسان زبده نظامی دنیا، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در سال‌های دفاع مقدس، به عنوان یک نیروی نظامی کارآمد و تاثیرگذار بر سرنوشت جنگ تحمیلی شناخته شد. حوزه عملکرد نیروی هوایی و تاثیرگذاری آن صرفاً در جنگ‌های هوایی نبود. بلکه در نبردهای زمینی و دریایی نیز تاثیر خود را تا پایان جنگ حفظ کرد. متوقف کردن پیشروی نیروی زمینی عراق (خصوصاً در روزهای ابتدایی جنگ از طریق جنگ هواپیماهای جنگنده مقابل تانک)، نابودی بخش اعظم نیروی دریایی عراق در ۷ آذرماه ۱۳۵۹ (با درخشش بی‌نظیر خلبانان شجاع خود نظیر شهیدان خلعتبری و دوران)، حمله به عمق خاک عراق و نابود کردن اهداف راهبردی و راهکنشی مختلف و در نتیجه ایجاد برتری نظامی و سیاسی برای جمهوری اسلامی ایران از جمله اقدامات نیروی هوایی ایران اسلامی در سال‌های جنگ تحمیلی بود. همین اقدامات بود که منجر به ملقب شدن این نیرو تحت عنوان «نیروی هوایی الهی» شد. سخن گفتن از حماسه سازی نیروی هوایی بدون ذکر نام فرماندهان آن نیرو خطای مطالعاتی و تحقیقی محسوب می‌شود.

به نیکی می‌دانیم که نقش فرماندهان و مسئولان هر سازمان نظامی در ارتقاء یا رکود آن سازمان غیر قابل انکار است. اما گاه افراد استثنایی، آن‌چنان تاثیری بر عملکرد سازمان زیرمجموعه خود می‌گذارند که تا سال‌ها پس از حضورشان اثرات آن باقی می‌ماند.

در خوانش اسناد و مدارک عملکرد نیروی هوایی در سال‌های دفاع مقدس و پس از آن، تلقی بر این است که نقش شهید سرلشکر منصور ستاری در جایگاه فرماندهی نیروی هوایی نقشی موثر و ماندگار می‌باشد. این اثرات هنوز هم قابل ادراک و ملموس به نظر می‌رسد. گویی که این آثار، آثاری جاریه می‌باشد.

مقطع زمانی فرماندهی شهید ستاری بر نیروی هوایی از آغاز تا فرجام، مقطعی سرنوشت‌ساز و حساس بود. واکاوی شرایط آن زمان، تدابیر شهید ستاری و ثمرات آن نشان‌دهنده احیاء نیروی هوایی با تدابیر شهید ستاری می‌باشد. این گزارش به بررسی برخی از تدابیر و جنبه‌های تاثیرگذاری بر عملکرد نیروی هوایی در سال‌های قبل، حین و حتی بعد از فرماندهی نیروی هوایی توسط شهید ستاری می‌پردازد. در جامعه شناسی جنگ (بررسی فرایند تصمیم‌گیری فرماندهان بزرگ جنگ) و در فرایند پژوهش اجتماعی، ذکر زندگینامه و شناخت پایگاه اجتماعی شخص مورد مطالعه اجتناب ناپذیر است. چرا که فرایند رشد و بالندگی همیشه تاثیرگذار بر شخصیت و ابعاد مختلف آن در افراد می‌باشد. به همین دلیل این گزارش با ذکر مختصری از زندگینامه شهید ستاری آغاز شده است.

شهید منصور ستاری در ۳۰ مرداد ۱۳۲۷ در روستای ولی‌آباد از توابع شهرستان ورامین متولد شد. پدرش، مرحوم حاج حسن، مردی فاضل، ادیب و شاعر بود که دیوانی از او به نام «ماتمکده عشاق» به یادگار مانده است. پس از طی دوران تحصیل در مقطع ابتدایی در زادگاه خود، تحصیلات متوسطه را در روستای (پونک) از توابع باقر آباد ورامین طی نمود. در سال ۱۳۴۵ موفق به اخذ دیپلم متوسطه شده و با موفقیت در آزمون دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش، زندگی نظامی خود را آغاز می‌کند. در سال ۱۳۴۸ موفق به فارغ‌التحصیلی با درجه ستوان دومی شده و در همان سال به نیروی هوایی ارتش منتقل می‌شود. علاقه‌مندی شهید ستاری به هوانوردی در این انتقال نقش مهمی را ایفا نمود. در نیروی هوایی پس از گذراندن دوره‌های مختص کنترل شکاری (کنترل جنگنده‌های شکاری یا FIGHTER CONTORLER) جهت افزایش دانسته‌های علمی و تجربی به آمریکا اعزام شد و در سال ۱۳۵۱ پس از طی دوره‌های تخصصی به ایران بازگشت و به ایستگاه رادار بابلسر (گروه پدافند هوایی بابلسر فعلی) منتقل می‌شود. در سال ۱۳۵۴ در کنکور سراسری پذیرفته شده و جهت ادامه تحصیل در رشته مهندسی برق وارد دانشکده فنی می‌شود.

در بررسی سوابق شهید ستاری مبارزات بر علیه رژیم پهلوی نیز مشاهده شده است.

بیش از پیروزی انقلاب، نیروهای ضد اطلاعات ارتش حکومت دست‌نشانده پهلوی، شماری از کارکنان پدافند هوایی، همچون سروان منصور ستاری را زیر نظر داشتند. حضور در دسته‌های مذهبی، سخنرانی‌های انقلابی و پخش اعلامیه‌های امام میان کارکنان نیروی هوایی، هراسی در دل نوکران حکومت خودکامه پهلوی ایجاد کرده بود.

از دی ماه ۱۳۵۷، شهید ستاری تصمیم گرفته بود که با نوشتن نامه‌ای به کمک "آیت‌الله محمد یزدی"، تکلیف گروهش که فعالیت انقلابی خود را پنهانی دنبال می‌کردند، از امام (ره) خواستار شوند. محتوای نامه او به امام خمینی (ره) این بود که «در این موقعیت حساس در نیروی هوایی بمانند و یا بیرون بروند؟» (نویسی لواسانی، ص ۲۷) پاسخی که امام خمینی (ره) به نامه شهید ستاری دادند، در برگزیده این نکته بود که نمی‌خواهند ارتش را منحل کنند و نیاز است که کارکنان پدافند هوایی و نیروی هوایی در بخش‌های خود بمانند و در راه پیروزی انقلاب به تلاش خود ادامه دهند.

اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی و متعاقب آن تجاوز نیروهای بعثی به مرزهای جمهوری اسلامی ایران، تحصیل را ترک کرده و در مأموریت‌های مختلف نظامی به دفاع از کشور و اعتقادات مشغول می‌شود. خدمت در ایستگاه‌های رادار پدافند هوایی سوباشی همدان، دزفول، آبدانان، سربندر منجر به افزایش تجربیات وی در حوزه تخصصی می‌شود. همچنین خدمت در دایره زمین به هوا مدیریت عملیات پدافند هوایی نیروی هوایی ارتش منجر به افزایش معلومات و تجربیات وی در خصوص جنگ افزارهای زمین به هوا شد. اهمیت کسب این تجربه در سال‌های بعد خدمت وی به صورت عملی و بروز خلاقیت در خصوص سامانه‌های زمین به هوا نمایان شد. در عملیات خیبر و در عملیات‌های پس از آن لیاقت خود را به همگان به اثبات رساند (خصوصاً در زمینه کنترل هواپیماهای جنگنده ره‌گیر و هدایت و همکاری با سایت موشکی هاوک پیروزی مستقر در منطقه عملیاتی) و از آن پس مسیر پیشرفت شغلی وی هموارتر از گذشته طی می‌شد. شهید ستاری از درجه ستوان یکمی تا شهادت محل‌های خدمتی زیر را تجربه نمود:

«افسر کنترل شکاری در عملیات ایستگاه رادار همدان با درجه ستوان یکمی، افسر کنترل شکاری در عملیات ایستگاه رادار آبدانان، افسر یکنواختی و آموزش در معاونت عملیات فرماندهی پدافند هوایی با درجه سروانی، منتسب به ستاد نیروی هوایی جهت ادامه تحصیل در دانشگاه تهران با درجه سروانی، رئیس آموزش رادار معاونت عملیات فرماندهی پدافند هوایی با درجه سرگردی، معاونت عملیات فرماندهی پدافند هوایی با درجه سرهنگی موقت، معاونت طرح و برنامه نیروی هوایی ارتش با درجه سرهنگی دائم، فرماندهی نیروی هوایی با درجه سرهنگی و سپس ارتقاء به درجه سرتیپی».

همکاری‌های مشترک شهید ستاری و شهید عباس بابایی نتایج شگرفی در عملیات‌های مختلف رقم زده بود. طرح‌های ارائه شده توسط منصور ستاری به عباس بابایی آن چنان دقیق و مبتکرانه بود که دیگر ارائه طرح از سوی ستاری در خصوص پدافند هوایی وحتى نیروی هوایی به امری غیر منتظرانه تعبیر نمی‌شد. تعهد، تخصص، شهامت، خلاقیت و ولایت مداری شهید ستاری منجر به کسب اعتماد و حمایت شهید بابایی و بسیاری از فرماندهان و مسئولان از وی در مقاطع مختلف شده بود. ستاری و بابایی آن‌چنان با هم هماهنگ بودند که گویی یک روح در دو بدن هستند. این اعتماد منجر به کسب مسئولیت فرماندهی نیروی هوایی شد.

در بررسی تاریخ و رخدادهای دفاع مقدس متوجه می‌شویم که شهید ستاری زمانی به فرماندهی نیروی هوایی انتخاب شد که آن نیرو تعداد زیادی از بهترین خلبانان خود را از دست داده بود. ضمن اینکه امکانات کافی جهت حفظ برتری هوایی بر دشمن را در اختیار نداشت زیرا در طول حدود شش سال جنگ، هواپیماهای زیادی را از دست داده بود. در مقابل سردمداران بلوک شرق و غرب با تجهیز عراق به پیشرفته‌ترین هواپیماهای جنگی سعی در حفظ و ارتقاء کیفیت و کمیت تجهیزات نیروی هوایی عراق داشتند. انتظار کسب توفیق بیشتر توسط نیروی هوایی منجر به انتصاب شهید ستاری به فرماندهی نیروی هوایی شد.

با بررسی زندگی و سوابق کاری شهید ستاری مشخص می‌شود که وی انسانی مؤمن و متفکر، دارای قدرت سخن‌وری، علاقه‌مند به فراگیری دانش‌های نوین، هنرمندی نقاشی، فرزندی مطیع در برابر والدین، پدري مهربان برای فرزندان خود و فرمانده‌ای دلسوز برای نیروی هوایی بود.

این انسان مومن و فرمانده لایق و توانمند و خلاق پس از گذراندن ۴۶ بهار پربار در پانزدهم دی ماه ۱۳۷۳ در سانحه سقوط هواپیمای جت فالکن به شهادت رسید.

خدمات ماندگار شهید ستاری به دفاع هوایی ایران:

نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در زمان فرماندهی سرلشکر منصور ستاری دارای اقتدار روز افزون گشته و تعاملات مناسبی با نیروهای هوایی کشورهای منطقه داشت. در آن دوران نیروی هوایی ارتش بیش از پیش به مرز خودکفایی رسیده که هنوز هم اثرات آن باقی مانده است. بدون اغراق برخی از طرح‌ها و پروژه‌های این مرد ارزنده شاید در دنیا کم نظیر باشد. از جمله طرح‌های مبتکرانه‌اش ایجاد شبکه نوین و یکپارچه پدافند هوایی کشور متشکل از رادار، سامانه‌های موشکی و توپخانه زمین به هوا و مدیریت هواپیماهای تجسس و رهگیر است. طرح‌ها و ابتکارات شهید ستاری منجر به افزایش آسیب‌پذیری نیروی هوایی دشمن بعثی و ارتقاء توان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران جهت نفوذ بر آسمان عراق شد. از اساسی‌ترین اقدامات این فرمانده دلسوز اقدام در خصوص افزایش ظرفیت فنی و خصوصاً ایجاد بنیان‌های صنعتی و مدرن نیروی هوایی برای ساخت هواپیما و تعمیرات اساسی و همه‌جانبه بود. محصول چنین اقداماتی، ساخت هواپیمای آموزشی و پشتیبانی سبک پرستو با ظرفیت ۴ نفر است.

شهید ستاری با ایجاد محیط مناسب برای تفکر و نوآوری امکان مشارکت حداکثری کارکنان تحت فرماندهی را در بالاترین رده تعمیرات و نگهداری کلیه تجهیزات و دستگاه‌های بسیار مدرن و فنی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران فراهم آورد. ایجاد شبکه دیده‌بانی، راه‌اندازی خطوط هواپیمایی ساها، نوسازی و بهسازی شبکه تدارکاتی و افزایش توان لجستیکی، افزایش امکانات نوسازی و بهسازی مهندسی نه‌اجا، افزایش ظرفیت چندبرابری کارآیی بهداشتی و درمانی نیروی هوایی خصوصاً پس از راه‌اندازی مجتمع آموزشی پزشکی و درمانی بعثت نمونه‌هایی چند از این تغییر است. راه‌اندازی بیمارستان ۷۵۰ تختخوابی و قابل توسعه به هزار تختخوابی مرکزی همراه با مرکز پاتولوژی و دانشکده پرستاری که مجهز به مدرن‌ترین سامانه‌های بیمارستانی و تحقیقاتی و آموزشی هستند. همچنین ایجاد مؤسسات علمی و دانشگاهی نظیر دانشگاه علوم و فنون هوایی که بعدها به نام شهید ستاری نامگذاری شد نشانه‌هایی از تفکر راهبردی، دوراندیشانه و فعالیت گسترده آن زنده‌یاد می‌باشد. از جمله اقدامات و ابتکارات به یاد ماندنی شهید ستاری، طرح‌های عملیاتی وی در عملیات‌های والفجر ۸ و کربلای ۵ می‌باشد. در عملیات والفجر ۸ ایجاد یک دفاع متحرک منجر به افزایش توان دفاع هوایی، تسخیر آسمان منطقه نبرد و در نتیجه کسب

موفقیت در روی زمین و فتح فاو بود. مقام معظم رهبری والفجر ۸ و عملکرد پدافند هوایی را دفاع معجزه آسا نامیدند. از دیگر اقدامات قابل تقدیر ستاری فرماندهی عملیات اسکورت هوایی نفتکش‌های ایران تا دریای عمان در طول جنگ نفتکش‌ها می‌باشد.

گزیده‌ای از سخنان شهید سرلشکر منصور ستاری:

مرور گزیده‌ای از سخنرانی شهید سرلشکر منصور ستاری در خصوص از خود گذشتگی کارکنان نیروی هوایی در طول سالهای دفاع مقدس جالب توجه می‌باشد:

«... ما تاکنون نتوانسته‌ایم ذره‌ای از شجاعت و شهامت و جان‌دادن و حرکت‌هایی را که نیروی هوایی در طول جنگ داشت، نشان بدهیم. لذا احساس می‌کنیم که باید خودمان پیش‌قدم بشویم و قدمی برداریم... به یاد بیاوریم آن روزهایی را که خلبانان، دسته دسته با هواپیماهای شکاری برای سرکوبی دشمن متجاوز به مأموریت می‌رفتند و می‌دانستند که عده‌ای از آنها بر نمی‌گردند. امروز از آن لحظه که از هم خداحافظی می‌کردند، می‌توان کتاب‌ها نوشت. آن‌ها می‌دانستند که می‌روند، ولی بر نمی‌گردند. باید رفت و جان و خون داد و حفظ کرد...»

در خصوص پدافند هوایی و اهمیت آن می‌گوید:

«ما از جنگ مسائلی را آموختیم و چیزهایی فهمیدیم که باید برای طرح‌های آینده از آنها استفاده کنیم. مثلاً ما این را فهمیدیم که دفاع هوایی کار یک بعدی نیست و دامنه‌اش خیلی گسترده و در عین حال عمیق است. شما از همان نقطه‌ای که یک ماهی، از آب دریا به اندازه‌ای بیرون می‌جهد که بتوانید آن را ببینید تا اوج آسمان مسئولیت دارید، پس دفاع هوایی کردن یک بعدی و منطقه‌ای نیست، بلکه وسیع و همه‌جانبه است.»

